

Turun yliopisto
University of Turku

OPETTAJIEN KOKEMUKSIA JA NÄKEMYKSIÄ MONIAMMATILLISESTA YHTEISTYÖSTÄ

Roine Laura
Pro gradu -tutkielma
Kasvatustiede
Opettajankoulutuslaitos
Turun yliopisto
Helmikuu 2021

TURUN YLIOPISTO

Opettajankoulutuslaitos

ROINE, LAURA: Opettajien kokemuksia ja näkemyksiä
moniammatillisesta yhteistyöstä
Tutkielma, 41s., 3 liites.
Kasvatustiede
Helmikuu 2021

Tämän tutkimuksen tarkoituksena oli tarkastella opettajien kokemuksia ja näkemyksiä moniammatillisesta yhteistyöstä. Tässä tutkimuksessa kartoitettiin opettajien omia kokemuksia moniammatillisesta yhteistyöstä sekä näkemyksiä mikä moniammatillisessa yhteistyössä koettiin toimivaksi ja mitä haasteita yhteistyöhön liittyy.

Tutkimusaineisto oli osa Opetushallituksen rahoittamaa #paraskoulu-hanketta. Aineisto kerättiin varsinaissuomalaisista kouluista vuoden 2019 aikana. Tämän tutkimuksen tutkimusaineisto on hankkeen aineiston moniammatillista yhteistyötä koskevista kysymyksistä. Kysymyksiä oli yhteensä 13, joista viisi oli monivalintakysymyksiä ja kahdeksan avoimia kysymyksiä.

Tutkimuksen mukaan opettajat tekevät yhteistyötä kollegoiden, koulunkäynninohjaajien, rehtorien, kuraattorien, terveydenhoitajien, psykiatristen sairaanhoitajien sekä sosiaalialan ammattilaisten kanssa. Yhteistyötä toteutettiin keskusteluin ja palaverein, yhteistyön myötä oppilaita ohjattiin tutkimuksiin sekä pyrittiin löytämään käytännön ratkaisuja kouluarjen sujuvoittamiseksi. Toimiva moniammatillinen yhteistyö koettiin vaikuttavaksi tekijäksi omaan työssäjaksamiseen. Haasteina koettiin resurssipula, kiire ja koulunkäynninohjaajien vähyyys sekä yhteisten toimintamallien puute.

Asiasanat
Moniammatillinen yhteistyö

Sisällysluettelo

1	JOHDANTO	5
2	MONIAMMATILLINEN YHTEISTYÖ	6
2.1	Moniammatillinen yhteistyö käsitteenä	6
2.2	Moniammatillisen yhteistyön vaikutuksia	8
2.3	Moniammatillisen yhteistyön haasteita	9
2.4	Aiempia tutkimuksia ja hankkeita	11
3	TUTKIMUSONGELMAT	13
4	TUTKIMUSMENETELMÄ	14
4.1	Tutkittavat	14
4.2	Aineisto	14
4.3	Aineistolähtöinen sisällönanalyysi	14
4.4	Menetelmän luotettavuus	15
4.5	Aineiston käsittely	16
5	TULOKSET	20
5.1	Kokemukset moniammatillisesta yhteistyöstä	20
5.1.1	Moniammatillisen yhteistyön vaikutus opettajien työssäjaksamiseen	27
5.2	Mikä moniammatillisessa yhteistyössä koettiin toimivaksi?	28
5.3	Moniammatillisen yhteistyön haasteita ja mahdollisia ratkaisuja	30
6	POHDINTA	33
6.1	Mikä moniammatillisessa yhteistyössä koettiin toimivaksi?	34
6.2	Moniammatillisen yhteistyön haasteita ja mahdollisia ratkaisuja	35
6.3	Tutkimuksen luotettavuus	36
6.4	Jatkotutkimusideoita	38
	LÄHTEET	40

Kuviot

KUVIO 1. Moniammatillisen yhteistyön osa-alueet Bronsteinin (2003) mukaan.....	7
KUVIO 2. Vastausten teemat 1.....	16
KUVIO 3. Vastausten teemat 2.....	17
KUVIO 4. Eteneminen huolen herätessä	20
KUVIO 5. Keitä yksikkösi ulkopuolisia henkilöitä yksikössäsi toimii?.....	27
KUVIO 6. Tiedonsiirtoa koskevat käytänteet	28

Liitteet

Liite 1 Esimerkki teemoittelusta

1 JOHDANTO

Tässä tutkimuksessa on tarkoituksena tarkastella opettajien kokemuksia ja näkemyksiä moniammatillisesta yhteistyöstä. Tutkimuksen pääkäsitteenä toimii siis moniammatillinen yhteistyö. Tutkimuksessa myös sivutaan opettajien työhyvinvointia, sillä se liittyy vahvasti moniammatilliseen yhteistyöhön, eikä sitä näin ollen ole mahdollista erottaa täysin moniammatillisesta yhteistyöstä. Pärnä (2012) määrittelee moniammatillisen yhteistyön tyypilliseksi nyky-yhteiskunnan työmuodoksi. Se tarkoittaa eri ammattiryhmien välistä yhteistyötä, joka tuo työhön erilaisia näkökulmia monenlaisten ammattien edustajien ansiosta. (Pärnä 2012, 51.) Aihe on siis erittäin ajankohtainen, koska moniammatillista yhteistyötä toteutetaan perusopetuksessa jatkuvasti oppilashuollollisesta näkökulmasta. Koska opettajat ovat koulumaailmassa vahvasti läsnä oppilaan elämässä, on heillä myös suuri rooli moniammatillisessa yhteistyössä. Tämän takia on tärkeää tutkia moniammatillista yhteistyötä opettajien näkökulmasta sekä heidän kokemuksiaan ja näkemyksiään sen toteutumisesta. Moniammatillista yhteistyötä ei ole aiemmin tutkittu opettajien näkökulmasta, joten tämä tutkimus antaa arvokasta tietoa yhteistyön sujuvuudesta sekä siihen liitetystä haasteista.

Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteiden 2014 (jatkossa POPS 2014) mukaan kaikilla on yhteinen vastuu koulupäivästä. Henkilökunnan yhteistyö auttaa koulun opetustavoitteiden täyttymisessä. Koulun kaikki aikuiset ovat vastuussa kasvatustyöstä ja oppilaiden hyvinvoinnin edistämisestä, heidän tehtävästään riippumatta. Opetussuunnitelman määrittelemä opetus, oppilaanohjaus sekä oppilashuolto ja oppilaisiin kohdistuva tuki ovat jokaisen oppilaan oikeus. Opettajan tehtävä on huolehtia jokaisen oppilaan oikeuden ohjaukseen ja oppilashuollolliseen tukeen toteutuvan. Tämä vaatii toteutuakseen opettajien välistä yhteistyötä sekä tiivistä yhteistyötä oppilashuollon ammattilaisten kanssa. (POPS 2014, 34–36.)

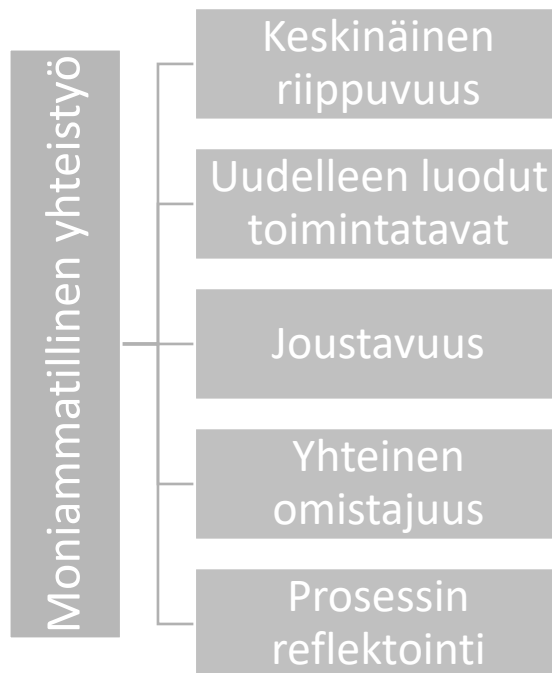
2 MONIAMMATILLINEN YHTEISTYÖ

Tutkimus keskittyy moniammatilliseen yhteistyöhön ja opettajien kokemuksiin moniammatillisesta yhteistyöstä. Näihin liittyviä käsitteitä ovat moniammatillisuus sekä moniammatillinen yhteistyö.

2.1 Moniammatillinen yhteistyö käsitteenä

Käsitteellä moniammatillinen yhteistyö on monia eri määritelmiä. Mu ja Brasic Royeen (2004) määrittelevät moniammatillisen yhteistyön olevan työtä, jossa eri ammatteja edustavat yksilöt toimivat yhteistyössä (Mu ym. 2004, 245). Moniammatillisen yhteistyön käsitettä voidaan käsitellä myös muista näkökannoista. Se voi sisältää jaetun tehtävän tai työn, ratkaisua vaativan ongelman tai muiden näkökulmien etsimisen käsitteillä olevaan asiaan tai tehtävään. Moniammatillinen yhteistyö tuo mukanaan erilaisia tietoja ja näkökulmien osaamista. (Isoherranen 2004, 14.) Kekoni, Mönkkönen, Hujala, Laulainen & Hirvonen (2019) näkevät asiantuntijoiden yhteistyöskentelyn olevan erilaisten verkostojen yhteistyötä, viranomaisten välillä tapahtuvaa yhteistyötä tai organisaatioiden sisäisen ja ulkoisen yhteistyön muotoja. Osa näistä moniammatillisista ryhmistä muotoutuvat yllättäen ja toimivat yhdessä, kunnes muodostumisen aiheuttava ongelma on ratkaistu. (Kekoni ym. 2019, 17.)

Bronstein (2003) on luonut mallin, joka hahmottaa moniammatillisen yhteistyön osaluokkia ja niihin vaikuttavia asioita. Moniammatillisen yhteistyön muodostavat keskinäinen riippuvuus, jossa toisen ammatinedustajan toimet vaikuttavat toisen tehtävästä suoriutumiseen. Uudelleen luodut ammatilliset toimintatavat, jotka tarkoittavat toimintatapoja ja käytänteitä, joiden avulla työntekijät tuottavat enemmän kuin yksilö tuottaisi yksinään. Joustavuus, yksilö joustaa tarkkarajaisista työkuvista ja hyväksyy työtehtävien menevän limittäin toisen työntekijän työtehtävien kanssa. Yhteinen omistajuus, jossa työntekijöillä on yhteiset ja samat tavoitteet. Prosessin reflektointi, yhdessä työskentelevät työntekijät pohtivat yhdessä yhteistyön aikaista prosessia, kehitystä ja heidän työskentelytapojaan.

KUVIO 1. Moniammatillisen yhteistyön osa-alueet Bronsteinin (2003) mukaan

Näihin osa-alueisiin vaikuttavat yksilön ammatillinen rooli, johon kuuluu tietoisuus omasta työkuvastaan sekä työpaikan arvoista. Lisäksi rakenteelliset tekijät eli työntekijöiden ja työpaikan johdon suhtautuminen moniammatilliseen yhteistyöhön. Persoonalliset tekijät, joihin vaikuttavat jokaisen työntekijän oma persoona ja sen soveltuvuus tai soveltumattomuus yhteistyöhön sekä se, miten työntekijä näkee toisen työntekijän. Yhteistyön historia, johon kuuluu aiemmat kokemukset moniammatillisesta yhteistyöstä. (Bronstein 2003, 299–304.) Isoherranen (2004) kertoo dialogin olevan oleellinen osa moniammatillista yhteistyötä. Dialogin perimmäinen tarkoitus on auttaa ihmisiä pääsemään konsensukseen. Sen päämääränä on pohtia erilaisia ilmiöitä vierekkäin ja näin rakentaa yksilöllisestä tiedosta yhteisöllistä tietoa. (Isoherranen 2004, 25–26.) Myös Koskela (2017) mainitsee toisia kunnioittavan dialogin tärkeänä osana moniammatillista yhteistyötä. Se auttaa toimijoita sitoutumaan niin yhteisölliseen kuin yksilölliseen opiskeluhooltoon. (Koskela 2017, 282.)

2.2 Moniammatillisen yhteistyön vaikutuksia

Bates, Mellin, Paluta, Anderson-Butcher, Vogler & Sterling (2019) tutkivat moniammatillisen yhteistyön vaikutusta oppilastasolla kouluuyhteisön sisäisten toimijoiden toimesta. Moniammatillinen yhteistyö moninaisti ideoita, lisäsi tietoa, lähteitä ja tukea opiskelijoita auttaessa. Ammatillaiset kokivat moniammatillisen yhteistyön nopeuttavan heidän pääsyään erilaisille tietolähteille, jotka auttoivat heitä opiskelijan tukemisessa. (Bates ym. 2019, 111, 117–119.) Perusopetuksen alkuluokilla varhaisessa vaiheessa käyttöön otettu kohdennettu tuki ja oppilashuollon moniammatillinen tiimi auttaa oppilasta oman oppijaminäkuvansa löytämisessä. Eskelä-Haapasen (2012) tutkimuksen mukaan luokanopettaja on oppilaalle avainhenkilö osallistavan oppimisympäristön luomisessa. Jos luokanopettaja reagoi nopeasti huoleen ja aloittaa varhaisen puuttumisen sekä ottaa mukaan koko oppilaitoksen moniammatillisen tiimin, jo epäonnistujaksi leimattu oppilas saa kokea onnistumisen omassa luokassaan, joka taas parantaa oppilaan oppijaminäkuvaa ja voi näin jopa ehkäistä syrjäytymistä. (Eskelä-Haapanen 2012, 177.)

Erityisopetusta saavan oppilaan sujuva siirtyminen peruskoulun yläluokilta toisen asteen opintoihin vaatii toimivaa yhteistyötä erityisopetuksen ja opinnonohjauksen saralla. Erityisopettaja ja opinto-ohjaaja yhdessä oppilaan kanssa pyrkivät etsimään oppilaalle sellaisia oppilaitoksia ja opintosuuntauksia, joissa oppilaan menestyminen olisi mahdollisimman hyvää. Haastavaa tästä tekee tasapainoilu nuoren omien toiveiden ja jatkokoulutuspaikan varmistamisen välillä. Tätä yhteistyötä voidaan pitää kaikkein konkreettisimpana ja pitkäaikaisimpana yhteistyön muotona erityisopetuksen ja opinnonohjauksen välillä. Toimiva yhteistyö auttaa nuorta valitsemaan hänelle sopivan ja mahdollisen jatkokoulutuspaikan sekä valmistamaan häntä jatkokoulutustulosten saapumiseen kesällä, kun koulu on jo loppunut ja kesäloma alkanut. (Björn ym. 2017, 56–58.) Nevanen, Juvonen & Ruismäki (2012) tutkivat moniammatillisen yhteistyön vaikutuksia taideopetuksessa. Heidän tutkimuksensa moniammatillisen tiimin muodostivat taiteilija sekä opettaja. Tuloksissa kävi ilmi, miten tämän kaltainen moniammatillisuus rikasti ja virkisti päivittäistä työskentelyä. Tutkimukseen osallistunut opettaja ymmärsi tutkimuksen myötä, kuinka paljon taideopetus kehittää myös oppimis- ja tunnetaitoja. Taiteilija ymmärsi yhteistyön myötä, miten taideopetusta tulee muokata lasten ikä- ja kehitystason mukaisesti. (Nevanen ym. 2012, 1, 17.)

Rehtoreiden näkemystä kolmiportaisesta tuesta ja moniammatillisesta yhteistyöstä tutkivat Vainikainen, Thuneberg, Greiff & Hautamäki (2015). Tutkimus toteutettiin valtakunnallisesti Suomessa ja sen rahoitti Opetus- ja kulttuuriministeriö. Tutkimuksen tulosten mukaan suomalaisissa peruskouluissa moniammatillinen tiimi oli tavattavissa vähintään silloin kun sille oli tarvetta, mutta useimmissa kouluissa tiimin jäseniä oli tavattavissa ainakin kerran viikossa. Mitä useammin moniammatillinen tiimi tapasi, sen tyytyväisempiä sen toimintaan oltiin. Koulun koko vaikutti siihen, kuinka usein tiimin jäseniä oli tavattavissa koululla, koko vaikutti eniten pohjoisessa ja itäisessä Suomessa. Tutkittavat rehtorit kertoivat myös, että heidän koulullaan olisi rahallisia resursseja palkata lisää ammattilaisia, mutta päteviä hakijoita ei ollut tarpeeksi. (Vainikainen ym. 2015, 137–140, 145–146.)

2.3 Moniammatillisen yhteistyön haasteita

Jokaisella yksilöllä on omia mielen malleja. Nämä mielen mallit ovat muodostuneet erilaisten kokemusten kautta. Ne ohjailevat yksilön tapaa tulkita ja järjestää uutta tietoa. Mielen mallit voivat synnyttää haasteita moniammatilliseen yhteistyöhön, sillä jokainen ammattilainen käsittelee yhteisiä tehtäviä oman tieteenalansa näkökulmasta. Eri tieteenalojen näkökulmista tulkittaessa voi muodostua ristiriitoja oikeasta tulkinnasta ammattilaisten välille. Yksilön mielen malleihin kuuluvat myös erilaiset stereotyyppit. Ne voivat luoda erilaisia odotuksia ja ennakoasenteita toista yksilöä kohtaan. Stereotyyppit rajoittavat uuden tiedon vastaanottamista. (Isoherranen 2004, 81–83.)

Rantala ja Uotinen (2017) ovat tutkineet oppilaan ohjausta yhteistyössä perheen kanssa yläkoulussa. He tuovat esille, miten tiedonkulku moniammatillisesti on keskeisimmistä asioista, joilla turvata oppilaan opiskelu. Jotta opiskelijahuolto jatkuisi nivelvaiheessa, tulee oppilaan tiedot siirtää uuteen oppilaitokseen. Tiedonsiirto voi myös tuottaa haasteita. Tutkimuksessa haastateltu opinnonohjaaja kertoi, miten osa tiedosta jää siirtämättä sekä oppilaan heille tullessa että oppilaan heiltä pois lähtiessä. (Rantala ym. 2017, 234–235.)

Oppilaitoksissa yhteisöllinen hyvinvointi ja sen edistäminen eivät ole nykypäivänäkään kaikille tuttuja termejä. Koskelan (2017) mukaan kouluissa on paljon opetus- ja ohjausalan ammattilaisia, joille hyvinvoinnin käsitteet ja tavoitteet ovat vieraita ja täysin uusia. Kun nämä henkilöt alkavat toimimaan moniammatillisen tiimin mukana, tulee kaikille rutkasti uutta tietoa ja uusia käytänteitä. Opiskeluhollossa toimivien eri alojen ammattilaisten tulisikin ennen yhteistyön alkua harjoitella opiskeluhooltoon liittyvää termistöä sekä toimintatapoja. Se tukee ammatillista kehittymistä jo yhteistyön alkupuolella. (Koskela 2017, 281–282, 291.) Pulkkinen, Jahnukainen & Pirttimaa (2015) ovat tutkineet oppimisen ja koulunkäynnin tuen järjestelyitä rehtorien näkökulmasta. Heidän tutkimuksessaan huomattiin, että huonoiten tukijärjestelyistä toimivat opettajien yhdessä opettaminen sekä opetusryhmien joustava muuntelu. Vastaavasti taas parhaiten toimivana tukijärjestelmänä pidettiin oppilashuoltojärjestelmää. Luokanopettajan ja erityisopettajan yhdessä opettaminen koettiin toimivan paremmin isossa kuin pienessä koulussa. (Pulkkinen ym. 2015, 57–59.)

Savolainen, Sormunen, Bykachev, Karppi, Kumpulainen & Turunen (2020) ovat tutkineet suomalaisten ammattilaisten näkemyksiä suomalaislasten mielenterveyspalveluista sekä moniammatillisen yhteistyön vaikutuksista mielenterveyden edistämiseen. Tutkimuksen moniammatilliseen tiimiin laskettiin kuuluvaksi sosiaali- ja terveyspalveluiden ammattilaiset sekä varhaiskasvatuksen ja peruskoulun ammattilaiset. Tuloksissa selvisi, etteivät varhaiskasvatuksen, peruskoulun sekä perusterveydenhuollon ammattilaiset olleet tyytyväisiä lasten mielenterveyspalveluihin. Yli puolet vastaajista kertoivat, ettei lasten mielenterveysongelmiin puututtu varhaisessa vaiheessa. Resurssipula tuotiin monesti esiin tutkimuksen aikana. Tutkimuksessa selvisi, etteivät vastaajat kokeneet saavansa tarpeeksi ammatillista neuvontaa, näin kokivat erityisesti opettajat. Opettajien ja sosiaalialan ammattilaisten välinen moniammatillinen yhteistyö koettiin toimivaksi, mutta opettajat eivät olleet tyytyväisiä yhteistyöhön psykiatrasta hoitoa antavan tahon kanssa. Tyytymättömiä oltiin muun muassa liian vähäiseen keskusteluyhteyteen, työntekijäpulaan sekä liian vähään käytettävissä olevaan aikaan. (Savolainen ym. 2020, 1, 16–17.)

2.4 Aiempia tutkimuksia ja hankkeita

Aikaisempia moniammatillisia hankkeita on tehty sosiaalihuollon näkökulmasta, peruskoulua ja opettajia sivuten. Socca – Pääkaupunkiseudun sosiaalialan osaamiskeskus on tehnyt monitoimijaisen yhteistyön mallin yhteistyössä Kallion alueen peruskoulujen ja lastensuojelun kanssa. Mallia perusteltiin tarpeella selkeyttää lastensuojelun, perheiden ja koulujen välistä yhteistyötä. Tavoitteina oli edistää lasten ja heidän vanhempiansa osallisuutta, kuulluksi tuleamista sekä koulumyönteisyyttä, toimivien yhteistyökäytäntöjen luominen koulujen ja lastensuojelun välille sekä avoimen keskustelun onnistuminen salassapitovelvollisuudesta huolimatta. Monitoimijaisen yhteistyön mallissa on kolme erilaista kohtaa. Ensimmäinen ohjeistaa toimiin ennen kohtaamista, toinen kohtaamiseen ja kolmas kohtaamisen jälkeiseen aikaan. Koululle ja lastensuojelulle, perheelle sekä lapsen tarpeiden huomioimiselle on omat ohjeensa. (Pääkaupunkiseudun sosiaalialan osaamiskeskus, 2013.) Pesäpuu ry. taas, on luonut SISUKAS-mallin työkaluksi sijoitetun lapsen koulunkäynnin tukemiseen ja tueksi monitoimijaisen yhteistyön haasteisiin. Mallissa kootaan yhteen lapsen lähiverkko, vanhemmat, opettaja, sosiaalityöntekijä ja psykologi. Malli koostuu seitsemästä eri vaiheesta, sosiaalityöntekijän yhteydenotosta, aloitustapaamisesta, alkukartoituksesta, palautteesta ja oppimissuunnitelmasta, tuesta ja seurannasta, seurantakartoituksesta sekä lopputapaamisesta. Malli pilotoitiin Keski-Suomessa 2012–2016 ja sen seurauksena huomattiin sijoitettujen lasten oppimistulosten paranevan, lasten psyykinen hyvinvointi parani, lapset ja sijaisvanhemmat kokivat saaneensa apua, monialainen yhteistyö tiivistyi ja mallin laskettiin tuoneen taloudellisia säästöjä, kun lapset kiinnittyivät paremmin peruskouluun. (Pesäpuu ry., 2016.) Nämä hankkeet ovat käsitelleet moniammatillista yhteistyötä lastensuojelullisesta näkökulmasta.

Poliisi yhteistyössä sosiaalipalveluiden kanssa on luonut Ankkuritoiminnan. Moniammatillisen ankkuritiimin tarkoituksena on ehkäistä nuoren rikollista toimintaa ja lisätä tämän hyvinvointia. Ankkurit voivat toimia myös lähisuhde- ja perheväkivaltatehtävissä. Ankkuritiimissä on mukana ammattilaisia poliisista, nuorisotoimesta, sosiaalitoimesta sekä terveydenhuollosta. Moniammatillinen tiimi tapaa nuoren mahdollisimman aikaisessa vaiheessa, jonka jälkeen hänet ohjataan oikean avun ja ammattilaisen piiriin. Ankkuritoiminta alkaa, kun nuoresta herää huoli, esimerkiksi hänen päihteidenkäytöstään, rikollisesta toiminnastaan, perheväkivallasta tai

väkivaltaisesta radikalisoitumisesta. Tämän jälkeen otetaan yhteyttä ankkuritiimiin, joka järjestää 1–5 tapaamista nuoren ja hänen vanhempiansa kanssa. Nuori saa tarpeen vaatiessa jatko-ohjauksen erilaisten tukitoimien piiriin. Ankkuritiimien toiminta eroaa hieman toisistaan, riippuen siitä, minkä alueen tiimistä on kyse. Lounais-Suomessa, Turussa toimintaan kuuluu alle 18-vuotiaiden rikolliseen toimintaan puuttuminen, rikosten uhrien sekä näiden perheiden tukeminen. Turun ankkuritiimi toimii myös lasten kanssa, jotka kokevat perhe- ja lähisuhdeväkivaltaa. Tiimin toiminnan tarkoituksena on ennalta ehkäistä syrjäytymistä ja ohjata sellaiset nuoret oikeiden palveluiden pariin, joista on herännyt huoli. Ankkuritiimin toimintaa toteutetaan moniammatillisessa yhteistyössä muiden ammattilaisten sekä kolmannen sektorin kanssa. (Ankkuri, 2019.)

Moniammatillista yhteistyötä on aiemmin tutkittu siis lastensuojelullisesta näkökulmasta, koulun ja kodin välisen yhteistyön kannalta sekä rehtorien ja muiden yksittäisten toimijoiden kokemuksia tutkien. Tutkimuskentältä puuttuu tutkimus, joka syventyy aiheeseen opettajien näkökulmasta katsoen. Tämä tutkimus antaa arvokasta tietoa opettajien kokemuksista ja näkemyksistä moniammatillisesta yhteistyöstä. Moniammatillisuus on läsnä opettajien työssä jatkuvasti, joten sen toimivuus on avainasemassa opetuksen toteutumisen, oppilashuollon sekä opettajien työssäjaksamisen kannalta.

3 TUTKIMUSONGELMAT

Tässä tutkimuksessa selvitetään opettajien kokemuksia moniammatillisesta yhteistyöstä. Tutkimusongelmiksi muotoutuivat:

1. Millaisia kokemuksia opettajilla on moniammatillisesta yhteistyöstä?
  - 1.1 Moniammatillisen yhteistyön vaikutus opettajien työssäjaksamiseen
2. Mikä moniammatillisessa yhteistyössä koettiin toimivaksi?
3. Moniammatillisen yhteistyön haasteita ja mahdollisia ratkaisuja

Toimivaksi osaksi moniammatillista yhteistyötä on koettu oppilashuoltoryhmän toiminta (Pulkkinen ym. 2015, 57–59). Mitä useammin oppilashuoltoryhmä kokoontuu, sitä toimivammaksi sen toiminta koetaan (Vainikainen ym. 2015, 137–140, 145–146). Moniammatillisen yhteistyön haasteiksi on koettu resurssipula ja heikko tiedonsiirto (Rantala ym. 2017, 234–235; Savolainen ym. 2020, 1, 16–17). Toimiva moniammatillinen yhteistyö koettiin hyvän työyhteisön lisäksi voimavaratekijänä, joka on yhteydessä työssäjaksamiseen (Saaranen, Pertel, Streimann, Laine & Tossavainen 2014, 8).

4 TUTKIMUSMENETELMÄ

4.1 Tutkittavat

Tutkimukseen osallistui 30 opettajaa eri puolilta Varsinais-Suomea. Heistä luokanopettajia oli 33,4 %, aineenopettajia 30,0 %, erityisluokanopettajia 23,3 % ja erityisopettajia 13,3 %. Vastaaajista 28 oli naisia ja kaksi miehiä. Tutkittavat täyttivät webropol-kyselylomakkeen. Kyselylomakkeessa oli sekä monivalintakysymyksiä että avoimia kysymyksiä. Avoimia kysymyksiä oli yhdeksän. Monivalintakysymyksistä kaksi määrittelivät tutkittavien taustatietoja, sukupuolta ja ammattinimikettä ja kolme olivat monivalintakysymyksiä, joihin avoimet vastaukset antoivat lisätietoa.

4.2 Aineisto

Tutkimuksen aineistona käytettiin Opetushallituksen rahoittamaa #paraskoulu Varsinais-Suomi-hanketta. Hankkeen tarkoituksena on edistää lasten ja nuorten hyvinvointia kehittämällä opetuksen tuen erilaisia toimintamalleja. Näiden toimintamallien tavoitteena on lisätä lasten ja nuorten koulumotivaatiota sekä ehkäistä syrjäytymistä. (Opetushallitus 2021.) Hankkeessa on mukana varsinaissuomalaisia kuntia ja se toteutetaan yhteistyössä Turun yliopiston kanssa (#paraskoulu-hanke 2019). Tässä tutkimuksessa käytetään hankkeen tutkimuksen aineistoa osioista, jotka käsittelevät moniammatillista yhteistyötä. Tässä tutkimuksessa käytetty aineisto on kerätty vuonna 2019 varsinaissuomalaisten kuntien ala- ja yläkouluista. Hankkeen alkukartoitukseen osallistuivat koulujen opetus- ja muu henkilökunta. Tämän tutkimuksen aineistona on käytetty vain opettajien vastauksia.

4.3 Aineistolähtöinen sisällönanalyysi

Tämä tutkimus on kvalitatiivinen, eli laadullinen tutkimus. Laadullisen tutkimuksen pääpiirteitä ovat ihmisten käyttäminen tiedon keruun välineinä, aineiston monimuotoinen ja yksityiskohtainen tutkiminen, kvalitatiivisten tapojen käyttäminen aineiston hankinnassa, tutkittava kohdejoukko valitaan tarkoituksellisesti, ei satunnaisesti valitsemalla ja tutkimus on kaiken kaikkiaan kokonaisvaltaista (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2009, 164).

Sisällönanalyysi on perinteinen analyysimenetelmä, jota voidaan käyttää kaikessa laadullisessa tutkimuksessa. Aineistolähtöisessä sisällönanalyysissa tarkoituksena on tehdä tutkimusaineistosta teoreettinen kokonaisuus. Teemoittelu on yksi aineistolähtöisen sisällönanalyysin keinoista luokitella aineistoa. Aineisto pilkotaan osiin ja tämän jälkeen etsitään tiettyjä teemoja aineistosta. (Tuomi & Sarajärvi 2013, 91–96.)

Laadullisessa tutkimuksessa on mahdollista lähteä liikkeelle täysin ilman ennakkoletuksia. Aineistolähtöinen sisällönanalyysi voidaankin nähdä tapana rakentaa teoriaa aineistolähtöisesti. Tämä voidaan käsittää rakentamisena ikään kuin alhaalta ylös. Aineistolähtöinen analyysi on hyväksi silloin kun tutkija tarvitsee perustietoa jostakin ilmiöstä. (Eskola & Suoranta 1993.)

4.4 Menetelmän luotettavuus

Tutkimusta tehdessä pyritään välttämään virheitä, mutta siitä huolimatta tulosten luotettavuus ja pätevyys voivat vaihdella. Tutkimuksen luotettavuutta mitatessa puhutaan tutkimuksen reliaabeliudesta ja validiudesta. Reliaabelius toteutuu, jos kaksi tutkijaa saavat saman tuloksen. Se siis mittaa tutkimuksen menetelmän toistettavuutta. Validius tarkoittaa tutkimuksen tutkimusmenetelmien kykyä mitata juuri tutkittavaa asiaa. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2009, 231.) Laadullisessa tutkimuksessa on erilaisia tapoja mitata tutkimuksen reliaabeliutta ja validiutta. Tutkimuksen luotettavuutta parantaa, jos tutkija tekee tarkan selostuksen tutkimuksen eri vaiheista ja niiden toteuttamisesta. Aineiston analyysia tehdessä on tärkeää kertoa luokittelujen synnystä ja perusteluista niiden takana. Tuloksia esittäessä on tärkeää kertoa, miten tutkija on päätenyt juuri niihin perusteluihin. Tässä auttaa, jos aineistosta ottaa suoria lainauksia lukijan työtä helpottamaan. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2009, 232–233.)

Tämän tutkimuksen aineisto on kerätty verkkokyselyllä, webropol-sivustoa hyödyntämällä. Kyselytutkimuksen etuina pidetään sitä, että sen avulla on mahdollista tavoittaa monia henkilöitä kerralla sekä saada vastaus nopeasti. Vastaukset on helppo syöttää tietokoneohjelmiin ja käyttää näitä ohjelmia apuna vastausten analysoinnissa. Kyselytutkimuksessa on kuitenkin omat heikkoutensa. Aineisto voi jäädä pinnalliseksi, ei voida olla varmoja kuinka paneutuneita ja huolellisia vastaajat ovat olleet,

vastausvaihtoehdot voivat olla vastaajien mielestä epäonnistuneita eivätkä vastaajat välttämättä ole perehtyneet

aiheeseen, josta tutkimus tehdään. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2009, 195.) Tässä tutkimuksessa on sekä avoimia kysymyksiä että monivalintakysymyksiä. Avoimet kysymykset antavat vastaajalla vapaammat kädet oman näkökulmansa ilmaisuun. Monivalintakysymykset taas antavat vastaajien vastata samaan kysymykseen niin, että vastauksia on mielekästä vertailla. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2009, 201.) Tutkimuksen aineisto kylläntyi, eli se ei tuottanut enää uutta tutkimuksen kannalta oleellista tietoa. Eskolan ym. (1998) mukaan vastaajajoukko on tarpeeksi suuri silloin kun aineisto kylläntyy. Tietty määrä aineistoa pystyy tuomaan tutkimuksessa esille sen peruskuvion, mikä tutkimuksesta on mahdollista saada esille. (Eskola ym. 1998.)

4.5 Aineiston käsittely

Tässä tutkimuksessa on käytetty laadullisia aineiston analysointimenetelmiä. Kyselylomakkeessa oli viisi monivalintakysymystä, joista kaksi kysyi tutkittavien taustatietoja, sukupuolta ja ammattinimikettä. Loppuihin kolmeen monivalintakysymykseen avoimet kysymykset toivat lisätietoa. Tämä tutkimus keskittyy avointen kysymysten vastausten analysointiin ja tulkitsemiseen. Vastaajien vastaukset teemoiteltiin niissä useimmin esiintyvien erilaisten teemojen ja mainintojen perusteella. Esimerkki teemoittelusta on liitettyä tämän tutkimuksen loppuun (Liite 1). Alla oleviin kuvioihin on listattu jokaisen kysymyksen vastauksista luodut teemat.

Millaisia toimintamalleja yksikössä on tällaisia tilanteita varten?	Ketkä muodostavat yksikkösi oppilashuoltoryhmän?	Minkälaista on mielestäsi toimiva moniammatillinen yhteistyö?	Mitä yhteistyöhön sisältyy?
<ul style="list-style-type: none"> • Terveystenhuollon ammattilaiset • Koulun henkilökunta pl. terveydenhoitaja • Lastensuojelu & poliisi • Oppilaan perhe • Muut 	<ul style="list-style-type: none"> • Terveystenhuollon ammattilaiset • Koulun henkilökunta • Poliisi & sosiaalityöntekijä • Oppilas, oppilaan perhe • Muut 	<ul style="list-style-type: none"> • Avoimuus & keskustelu • Kasvokkain kohtaaminen • Säännöllisyys & saavutettavuus • Erilainen osaaminen, tehtävänkuvat & yhteistyö • Muut 	<ul style="list-style-type: none"> • Keskustelu & palaverit • Tutkimukset • Ratkaisujen etsiminen • Muut

KUVIO 2. Vastausten teemat 1.

<p>Toimivatko tiedonsiirtoa koskevat käytänteet omassa työyksikössäsi? Jos vastasit kyllä, kuvaile miten.</p>	<p>Toimivatko tiedonsiirtoa koskevat käytänteet omassa työyksikössäsi? Jos vastasit ei, kuvaile miten.</p>	<p>Millaista oppilaan tukea (esim. toiminta, välineet, yhteistyö) kaipaavat omaan yksikkösi?</p>	<p>Mitkä seikat tukevat parhaiten omaa työssä jaksamistasi? Mihin toivoisit lisää resursseja?</p>
<ul style="list-style-type: none"> • Eri tahot • Tarpeelliset tiedot • Laki • Nivelvaihe 	<ul style="list-style-type: none"> • Tiedonsiirron heikkous • Yhteisten toimintamallien puute 	<ul style="list-style-type: none"> • Yhteistyö • Opetusryhmät • Ammattiauttajien apu • Resurssit & muiden ammattilaisten tuki • Muut 	<ul style="list-style-type: none"> • Erityisopetus • Hyvä työyhteisö • Lisäresurssit • Ryhmäkoot

KUVIO 3. Vastausten teemat 2.

Ensimmäinen kysymys taustatietokysymysten jälkeen oli ”Tiedän miten toimia, jos minulla herää huoli jostakin yksikköni lapsesta?” vastauksista laskettiin prosenttiluvut jokaista vastausta kohden. Tätä seurannut avoin kysymys oli ”Millaisia toimintamalleja yksikössäsi on tällaisia tilanteita varten?”. Vastausaineistoon luotiin viisi kategoriaa, jotka kuvaavat, mihin tahoon vastaajat ottavat yhteyttä huolen herätessä. Ensimmäiseen kategoriaan kuuluivat terveydenhuollon ammattilaiset, näillä tarkoitetaan terveydenhoitajaa, koulupsykologia, psykiatrista sairaanhoitajaa ja koululääkäriä, toiseen kategoriaan kuuluivat koulun henkilökunta, kuitenkin pois lukien terveydenhuoltoon kuuluvat ammattilaiset, kolmas kategoria oli lastensuojelun työntekijät sekä poliisi, neljäs kategoria oli oppilas itse ja oppilaan perhe. Viides kategoria oli ”muu”, johon luokiteltiin kaikki ne vastaukset, jotka eivät sopineet muihin kategorioihin.

”Ketkä muodostavat yksikkösi yhteisöllisen oppilashuoltoryhmän?”-kysymyksen aineistoon luotiin neljä kategoriaa. Nämä kategoriat olivat terveydenhuollon ammattilaiset, koulun henkilökunta pois lukien terveydenhuollon edustajat, poliisi tai sosiaalihuollon työntekijä, oppilas ja oppilaan perhe sekä viides kategoria ”muut”, johon luettiin muihin kategorioihin sopimattomat vastaukset.

Kysymyksen ”Minkälaista on mielestäsi toimiva moniammatillinen yhteistyö?” aineistosta löydettiin viisi erilaista teemaa. Ensimmäiseksi teemaksi muodostui avoimuus ja keskustelevuus. Toinen löydetty teema oli kasvokkain kohtaaminen. Kolmas vastauksissa esiintynyt teema oli säännöllisyys ja saavutettavuus. Neljänneksi teemaksi

muotoutui erilainen osaaminen, oma tehtävänkuva ja yhteistyö. Viides kategoria oli ”muut”, johon luokiteltiin ne vastaukset, jotka eivät sopineet muiden kategorioiden alle.

Neljäs kysymys oli ”Kuvaile, mitä yhteistyöhön sisältyy?” Tämän kysymyksen vastauksista löydettiin kolme erilaista teemaa. Ensimmäinen teema oli keskustelut sekä palaverit. Toiseksi teemaksi muotoutui testaukset ja tutkimuksiin ohjaaminen. Kolmas löydetty teema oli ratkaisujen etsiminen oppitunneille ja erilaiset opetusratkaisut. Myös tämän kysymyksen vastauksissa oli muut-kategoria, jonka alle luettiin ne vastaukset, jotka eivät sopineet muiden teemojen sisään.

Viides kysymys oli ”Keitä yksikkösi ulkopuolisia henkilöitä (esim. puheterapeutti, toimintaterapeutti, psykiatrinen sairaanhoitaja, perhetyöntekijä ym.) yksikössäsi toimii?” Vastauksista laskettiin kaikki maininnat, joita oli yhteensä 55, vastaaja sai maininta enemmän kuin yhden yksikön ulkopuolisen henkilön. Jokaisen yksikön ulkopuolisen henkilön maininnat laskettiin yhteen ja näistä laskettiin prosenttiluku koko mainintamäärästä. Näin saatiin selville, kuinka paljon kukakin yksikön ulkopuolinen taho teki yhteistyötä vastaajien yksiköiden kanssa.

Kysymyksen ”Toimivatko tiedonsiirtoa koskevat käytänteet omassa työyksikössäsi?” vastausvaihtoehdot olivat kyllä, ei ja en osaa sanoa. Vastaajia oli 30, jokainen vastaaja voi valita vain yhden vaihtoehdon. Jokaisen vaihtoehdon vastausmäärät laskettiin yhteen ja näistä laskettiin prosenttiluvut jokaiselle kolmelle vastausvaihtoehdolle. Jatkokysymys oli ”Jos vastasit kyllä, kuvaile miten”. Kyllä-vastanneita oli yhteensä 11 kappaletta. Näistä vastauksista luotiin teemoja eniten esiintyneiden teemojen ja mainintojen mukaan. Erilaisia teemoja löytyi neljä. Ensimmäinen löytynyt teema oli eri tahot, tähän teemaan luettiin maininnat tiedonsiirrosta eri tahojen välillä. Toinen teema oli tarpeelliset tiedot, tähän teemaan luettiin kaikki maininnat, joissa mainittiin tarpeellisen tiedon määrä ja sen siirtyminen. Kolmas löytynyt teema oli lain määräämisen tiedonsiirron määrä, tähän teemaan luettiin liittyväksi kaikki sellaiset maininnat, joissa mainittiin lain määräykset. Neljäs ja viimeinen löytynyt teema oli nivelvaiheen tiedonsiirto, tähän teemaan luettiin kaikki maininnat tiedonsiirrosta, joka tapahtuu oppilaan koulutien nivelvaiheissa. Ei-vastanneita oli yhteensä neljä. Nämä vastaukset teemoiteltiin useimmin esiintyneiden mainintojen perusteella. Teemoja muodostui kaksi, tiedonsiirron heikkous sekä yhteisten toimintamallien puute.

Seuraava kysymys oli ”Millaista oppilaan tukea (esim. toiminta, välineet, yhteistyö) kaipaat omaan yksikköösi?” Vastaukset teemoiteltiin niissä esiintyneiden mainintojen perusteella. Teemoja muodostui samaan aihepiiriin liittyvistä maininnoista.

Kysymyksen vastauksista löytyi neljä teemaa sekä muut-teema, johon kuuluivat kaikki ne vastaukset, joille ei löytynyt yhteneväisiä mainintoja. Ensimmäinen muodostunut teema oli yhteistyö. Tähän liitettiin kaikki sellaiset vastaukset, joissa vastaaja mainitsi kaipaavansa enemmän yhteistyötä. Toinen löytynyt teema oli opetusryhmät. Siihen luokiteltiin kuuluvaksi kaikki ne vastaukset, joissa mainittiin vastaajan toivovan erilaisia opetusryhmiä yksikköönsä. Kolmas löydetty teema oli ammattiauttajien apu. Tähän teemaan luettiin kuuluvaksi kaikki ne vastaukset, joissa mainittiin vastaajan kaipaavan lisää terveydenhuollon henkilöstön sekä kuraattorin tukea koulunkäynnissä. Neljäs löydetty teema oli resurssi sekä muiden koulun ammattilaisten tuki. Tähän teemaan kuuluivat kaikki ne maininnat, joissa vastaaja mainitsi resurssien lisäämisen sekä koulun ammattilaisten tuen lisäämisen.

Viimeinen kysymys oli ”Mitkä seikat tukevat parhaiten omaa työssä jaksamistasi? Mihin toivoisit lisää resursseja?” Tämän kysymyksen vastaukset teemoiteltiin useimmin esiintyneiden teemojen mukaan. Työssä jaksamiseen löydettiin kaksi teemaa, jotka olivat toimiva erityisopetus sekä hyvä työyhteisö. Lisäresurssi-kysymykseen löydettiin niin ikään kaksi teemaa, jotka olivat koulun henkilöstöön liittyvät lisäresurssit sekä oppilasryhmien kokoon liittyvät lisäresurssit.

5 TULOKSET

5.1 Kokemukset moniammatillisesta yhteistyöstä

Vastaajilla oli monenlaisia kokemuksia moniammatillisesta yhteistyöstä. Kysymykseen ”Tiedän miten edetä, jos minulla herää huoli jostakin yksikköni lapsesta” vastaajista 26,7 % vastasi olevansa täysin samaa mieltä, jokseenkin samaa mieltä oli 66,7 %, ei samaa eikä eri mieltä sekä jokseenkin eri mieltä olivat 3,3 % ja täysin eri mieltä olivat 0,0 % vastaajista.

KUVIO 4. Eteneminen huolen herätessä

Jatkokysymyksen ”Millaisia toimintamalleja yksikössänne on tällaisia tilanteita varten?” vastauksista löytyi viisi eri teemaa, jotka kuvaavat, mihin tahoon vastaajat ottavat yhteyttä huolen herätessä. Ensimmäinen kategoria oli terveydenhuollon ammattilaiset. Vastaajista (N=30) 19 mainitsi vastauksessaan yhden tai useamman terveydenhuollon ammattilaisen.

”Moniammatillinen yhteistyö on yläkoulussa mahdollista, koska tavattavissa on niin psykologi, terv. hoitaja kuin lääkärikin.” (vastaaja 1)

”Välitän huolen yleensä myös rehtorille, sekä kuraattorille, psykologille tai psykologiselle erityissairaanhoidajalle. Tästä ketjusta löytyy joko ihminen hoitamaan asiaa tai hän vie sen oikeaan osoitteeseen.” (vastaaja 7)

Toiseen kategoriaan kuuluivat koulun henkilökunta, kuitenkin pois lukien terveydenhuollon ammattilaiset. Tähän kategoriaan kuuluvia ammattilaisia olivat maininneet 27 vastaajaa. Erityisesti kuraattori ja erityisopettaja olivat ne koulun henkilökuntaan kuuluvat, joita vastaajat konsultoivat huolen herätessä. Muutamat olivat maininneet myös rehtorin tai kollegan.

”Keskustelemme oppilaan tilanteesta vanhempien, rehtorin, kuraattorin, erityisopettajan tai psykologin kanssa.” (vastaaja 13)

Kolmanteen kategoriaan luettiin lastensuojelun työntekijät sekä poliisi. Tähän kategoriaan kuuluvia mainintoja oli yhteensä kuusi. Vastauksista tuli ilmi, että ensimmäisenä konsultoitin terveydenhuollon ammattilaisia tai koulun henkilökuntaan kuuluvia, vasta näiden jälkeen otettiin yhteyttä lastensuojeluun tai poliisiin. Osa vastaajista oli myös maininnut erikseen poliisin ankkuri-toiminnan. Eräs vastaajista kertoi myös löytäneensä itse tavan toimia, eikä yhteistä toimintamallia ollut.

”Oppilashuollon moniammatillinen yhteistyö, yhteys lastensuojeluun / tukihenkilöön tai poliisin Ankkuri-toimintaan. Yhteistä toimintamallia ei varsinaisesti ole, vaan näin toimin oman tiedon kautta.” (vastaaja 3)

Neljäs kategoria oli oppilas ja oppilaan perhe. Toisen tai molemmat näistä olivat maininneet kuusi vastaajaa. Vastaajat, jotka olivat maininneet oppilaan tai oppilaan perheen, olivat myös tuoneet vastauksissaan esiin kaikkiin muihin kategorioihin sopivat ammattilaiset. Oppilaan perhettä ei siis yhdessäkään vastauksessa mainittu yksinään. Eräs vastaajista toi esille myös sen, että asioita on helppo viedä eteenpäin, mutta jatkotoimenpiteitä hankaloittaa resurssipula.

”Keskustelu vanhempien, erityisopettajan, terveydenhoitajan, rehtorin, koulupsykologin ja kuraattorin kanssa erikseen ja yhdessä. Verkostopalaverit

kunkin lapsen ongelmiin liittyen. Asioita on helppo viedä eteenpäin, mutta resurssipula tulee vastaan joskus jatkotoimenpiteiden osalta.” (vastaaja 19)

Viides oli muut-kategoria. Vastaajista neljä olivat maininneet moniammatillisen ryhmän, mutta eivät olleet eritelleet, keitä moniammatilliseen ryhmään kuului. Yksi vastaajista oli maininnut seulontalomakkeen. Yhteisöpedagogi oli mainittu kaksi kertaa. Eräs vastaajista oli vastannut tähän kysymykseen vain kysymysmerkillä.

”Ketkä muodostavat yksikkösi yhteisöllisen oppilashuoltoryhmän”-kysymyksen vastauksista löydettiin viisi erilaista teemaa. Ensimmäinen kategoria oli terveydenhuollon ammattilaiset, tämä sisälsi koulupsykologin, terveydenhoitajan sekä koululääkärin. Maininnan tähän kategoriaan kuuluvista oppilashuoltoryhmän jäsenistä oli tehnyt 20 vastaajaa. Kaikki tämän kategorian maininneet vastaajat olivat nimenneet oppilashuoltoryhmään kuuluvaksi enemmän kuin yhden terveydenhuollon ammattilaisen.

”Koulupsykologi, kouluterveydenhoitaja, koulukuraattori, rehtori, erityisopettaja.” (vastaaja 22)

Toinen löydetty kategoria oli koulun henkilökunta. Tähän ryhmään katsottiin sisältyvän rehtori, apulaisrehtori, kuraattori, erityisopettaja, luokanopettaja ja ohjaaja. Tämän ryhmän jokin jäsen mainittiin 21 vastauksessa. Ryhmän jäsentä ei ollut kertaakaan mainittu yksinään, vastauksissa esiintyi aina enemmän kuin yksi koulun henkilökuntaan kuuluva jäsen. Vastaajat kertoivat yksikkönsä yhteisöllisen oppilashuoltoryhmän muodostuvan usein rehtorista, kuraattorista ja erityisopettajasta. Osassa vastauksia korostui apulaisrehtorin rooli yhteisöllisen oppilashuoltoryhmän kokoonpanossa. Vain kaksi vastaajista olivat maininneet luokanopettajan kuuluvan oppilashuoltoryhmään ja yksi vastaaja oli maininnut koulunkäynninohjaajan.

”Rehtori, koulukuraattori, koulupsykologi, terveydenhoitaja, laaja-alainen erityisopettaja, luokanopettaja.” (vastaaja 12)

Kolmas luotu kategoria oli oppilas ja oppilaan perhe. Vastaajista kolme olivat maininneet tämän ryhmän. Kaksi vastaajista oli maininneet vastauksessaan oppilaan perheen, mutta vain yksi vastaaja oli maininnut perheen lisäksi myös itse oppilaan. Neljäs kategoria oli

muut vastaukset. Muita vastauksia olivat kolmeen aiempaan kategoriaan sopimattomat vastaukset. Näitä olivat muun muassa ”muut lähialueen ammattilaiset” ja ”moniammatillinen ryhmä”, jota ei avattu sen enempää. Vastaajista kaksi olivat lisänneet vastauksensa perään ”luulisin” tai ”luulen” ja yksi vastaajista ei tiennyt ketkä kuuluvat oppilashuoltoryhmään.

”Oppilaiden vanhemmat sekä koulun henkilökunta (opet, ohjaajat, kuraattori, terveydenhoitaja, eo,...)” (vastaaja 16)

Kysymyksen ”Minkälaista on mielestäsi toimiva moniammatillinen yhteistyö?” ensimmäiseksi teemaksi muodostui avoimuus ja keskusteleavuus. Vastaajat kokivat tärkeänä avoimuuden lapsen asioiden hoidossa ja tiedon jakamisen puolin ja toisin. Avoimuuden lisäksi yhtenä osana toimivaa moniammatillista yhteistyötä koettiin keskusteleavuus eli ammattilaisten välillä toimiva keskusteluyhteys. Vastaajat kokivat toimivan keskusteluyhteyden olevan edellytys toimiville ratkaisuille ja oppilaan tilan seurannalle.

”Avoimet ja keskustelevat välit henkilöiden välillä.” (vastaaja 1)

”Keskustelevaa ja omaa osaamista jakavaa. Säännöllistä, aitoa välittämistä ja ratkaisukeskeistä.” (vastaaja 3)

Toinen teema oli kasvokkain kohtaaminen. Vastaajat pitivät tärkeänä moniammatillisen ryhmän tapaamista kasvokkain. Kasvokkain tapaamiseksi riitti edes kerran viikossa tapahtuva näkeminen. Resurssit koettiin tärkeiksi tapaamisten mahdollistajiksi. Osa mainitsi kasvokkain tapaamisen olevan riittävää, jos pystyy edes ohimennen vaihtamaan muutaman sanan.

”No lähtee siitä, että ollaan läsnä edes joskus samassa talossa. Se helpottaa ja mahdollistaa niin monia asioita.” (vastaaja 2)

”Moniammatillinen yhteistyö vaatii toimiakseen riittävästi aikaa ja resursseja, jotta on mahdollista riittävän usein tavata, keskustella ja sopia jatkotoimenpiteistä ja seurannasta.” (vastaaja 4)

Vastauksien kolmas teema oli säännöllisyys ja saavutettavuus. Vastaajat kokivat moniammatillisen yhteistyön olevan toimivaa, kun se oli säännöllistä, helposti saavutettavaa ja lähestyttävää, yhteydenpito on helppoa ja seuranta toimii. Vastaajat korostivat eri ammattilaisten saatavuuden tärkeänä.

”Kaikkiin saa yhteyden helposti, parasta on jos voi jutella ohimennen ihan kasvokkain edes jonakin päivänä viikossa. Parasta on, jos pystymme tukemaan toisiamme niin, että pysymme asiassa, eikä kukaan joudu ottamaan liian suurta taakkaa harteilleen.” (vastaaja 5)

”Sovitaan selkeästi kuka milloinkin ottaa vetovastuun asian eteenpäin viemisestä, tavataan säännöllisesti ja pienellä kynnyksellä.” (vastaaja 18)

Neljäs vastauksista löydetty teema oli erilainen osaaminen, oma tehtäväkuva ja eri alojen ammattilaisten yhteistyö. Näissä vastauksissa korostui eri alojen ammattilaisten yhteistyöhön tuoma erilainen osaaminen ja sen hyödyntäminen. Vastauksissa oli nähtävissä myös odotus siitä, että jokainen yhteistyöhön osallistuva hoitaa oman osuutensa ja apua saa tarvittaessa muilta. Muutama vastaaja toi esille myös luokanopettajan kuulluksi tulemisen. He kokivat tärkeäksi, ettei luokanopettajaa jätetä moniammatillisen yhteistyön ulkopuolelle, vaan häntä kuunnellaan ja yhdessä pohditaan konkreettisia ratkaisuja.

”Keskiössä on lapsi, joka kohdataan kokonaisvaltaisesti omana yksilöllisenä itsenään ja moniammatillisuus auttaa tuomaan hänen tilanteeseensa mahdollisimman monta näkökulmaa ja ratkaisua. Moniammatillisessa yhteistyössä jokainen mukanaoleva taho tuo mukaan jotain sellaista erityisosaamista, jota muilla ei ole. Yhteistyön avulla rakentuu ehjä kokonaisuus, joka palvelee lasta monitasoisesti ja kokonaisvaltaisesti.” (vastaaja 9)

”Kaikki osalliset hoitavat itsenäisesti sovitut työt eikä kenenkään tarvitse vahtia, että asiat etenevät.” (vastaaja 12)

Muut-teeman alle löytyi yksittäisiä mainintoja. Eräs vastaajista oli maininnut koulun ja kodin yhteistyön olevan osa hyvää moniammatillista yhteistyötä. Muita mainintoja oli käytännön ratkaisut, ei hössötystä sekä oikeanlainen tuki.

Viides kysymys oli ”Kuvaile, mitä yhteistyöhön sisältyy?” Ensimmäinen vastauskategoria oli keskustelut ja palaverit. Vastaajat kuvailivat yhteistyöhön sisältyvän moniammatillisia palavereja sekä viikoittaisia keskusteluja muiden ammattilaisten kanssa. Vastaajat kokivat yhteistyön arvokkaaksi ja sen tuovan lisäjaksamista omaan työhön. Keskusteluihin sisältyi myös konsultaatioita. Opettajat pyysivät apua ja erilaisia näkemyksiä muilta asiantuntijoilta. Eräs vastaaja toi esille, miten keskustelut pääsääntöisesti liittyivät yksittäisen oppilaan asioihin, mutta välillä saatettiin keskustella myös erilaisista ilmiöistä.

”Viikoittaiset keskustelut esim. koulupsykologin kanssa tai kuraattorin kanssa. Useimmiten liittyvät yksittäisiin oppilaisiin, mutta myös esimerkiksi ilmiöihin.”
(vastaaja 23)

Toinen vastauskategoria oli testit ja tutkimuksiin ohjaaminen. Vastaajat kertoivat osana moniammatillista yhteistyötä toteutettavan erilaisia testejä, joilla voidaan testata oppilailla mahdollisia oppimisvaikeuksia. Testien lisäksi vastaajat mainitsivat tutkimuksiin ohjaamisen olevan yksi osa yhteistyötä. Tällä tarkoitettiin oppilaiden ohjaamista tutkimuksiin, joita ei voida koulussa toteuttaa, esimerkiksi erilaiset sairaaloissa tehtävät neuropsykologiset tutkimukset.

”Tutkimuspyynnöt ja palautteet.” (vastaaja 18)

”Miten kylläkin menee ja tarvitseeko tavata kuraattoria, tutkimuksiin ohjaaminen.” (vastaaja 20)

Kolmas vastauskategoria oli käytännön ratkaisujen etsiminen. Vastaajat mainitsivat moniammatillisen yhteistyön yhden osa-alueista olevan ratkaisujen etsiminen erilaisiin koulussa ilmenneisiin ongelmatilanteisiin. Näitä ratkaisuja vaativia tilanteita saattoivat olla työrauhaongelmat, jonkin oppilaan henkilökohtaiset haasteet, jotka vaikuttivat

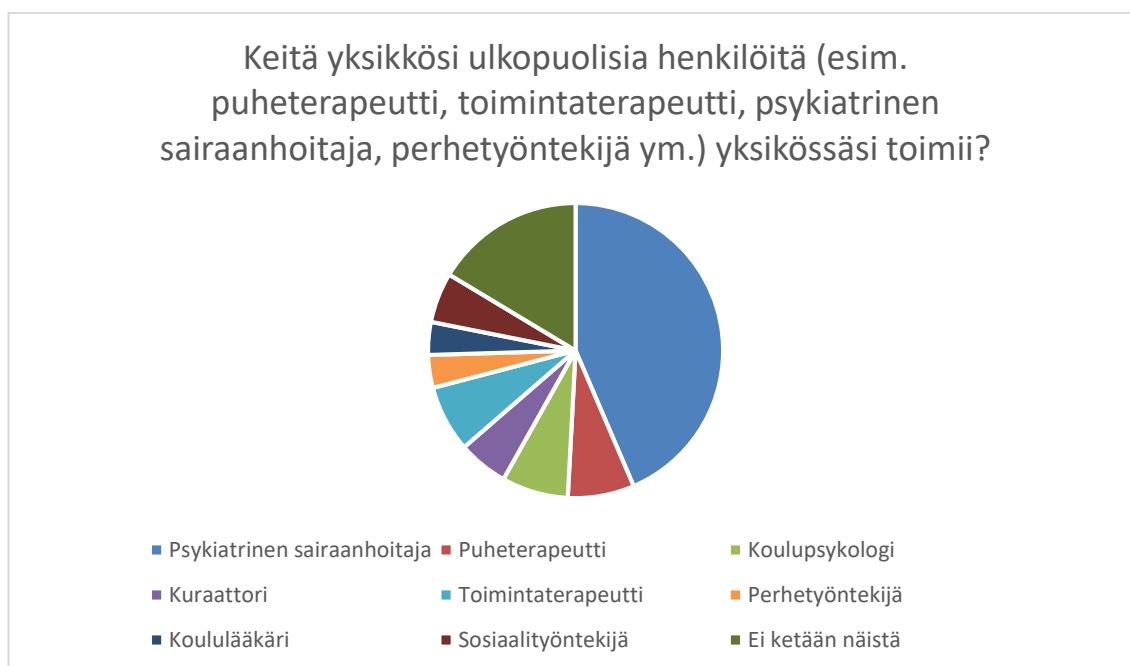
negatiivisesti hänen koulunkäyntiinsä sekä erityisoppilaiden tilanteisiin käytännön ratkaisujen etsiminen. Osa vastaajista mainitsi myös yhteisistä toimintatavoista sopimisen, jolloin jokainen opettaja toimii oppilaan kanssa samalla tavalla sekä yhteisen auttamisen erilaisia keinoja.

”Integroitujen oppilaiden opetusjärjestelyiden miettimistä, luokan työrauhan etsimistä eri keinoin, sekä huolta herättävien oppilaiden jututtamista.” (vastaaja 4)

”Keskustelua, yhteisten auttamismuotojen pohtimista.” (vastaaja 12)

Vastaukset, jotka ei sopineet syntyneiden teemojen alle luokiteltiin muut-kohtaan. Muutkohdassa oli mainintoja Wilma-viesteistä, kiusaamisen vastaisesta työstä, työn jakamisesta, yhteydenpidosta vanhempiin sekä avun pyytämisestä. Eräs vastaaja oli vastannut kysymykseen ”en”.

Kysymyksen ”Keitä yksikkösi ulkopuolisia henkilöitä (esim. puheterapeutti, toimintaterapeutti, psykiatrisen sairaanhoitaja, perhetyöntekijä ym.) yksikössäsi toimii?” vastauksissa mainittiin kahdeksan eri ammattialan edustajaa. Osa vastaajista oli maininnut, ettei heidän yksikössään toimi ketään näistä. Vastaajista psykiatrisen sairaanhoitajan oli maininnut 43,6 %, puheterapeutin 7,3 %, koulupsykologin 7,3 %, toimintaterapeutin 7,3 %, kuraattorin 5,5 %, sosiaalityöntekijän 5,5 %, perhetyöntekijän 3,6 % sekä koululääkärin 3,6 %. ”Ei ketään näistä” oli maininnut 16,4 %. Osa vastaajista toi ilmi, että nämä yksikön ulkopuoliset tahot toimivat vain pienryhmien oppilaiden kanssa, eivätkä he olleet käytettävissä yleisopetuksen oppilailla lainkaan. Eräs vastaaja kertoi, ettei heidän yksikössään toimi vakituisesti yhtäkään ulkopuolista henkilöä, vain satunnaisesti oppilaiden omia terapeutteja. Yksi vastaajista toi esille, ettei heidän yksikössään käy säännöllisesti ketään ulkopuolista tahoja, mutta tarvittaessa sinne voi kutsua psykiatrisen sairaanhoitajan.

KUVIO 5. Keitä yksikkösi ulkopuolisia henkilöitä yksikössäsi toimii?

5.1.1 Moniammatillisen yhteistyön vaikutus opettajien työssäjaksamiseen

Kysymyksen ”Mitkä seikat tukevat parhaiten omaa työssä jaksamistasi? Mihin toivoisit lisää resursseja?” vastauksista luotiin kaksi teemaa, jotka vastasivat kysymykseen työssä jaksamisesta ja kaksi teemaa, jotka vastasivat kysymykseen toiveesta lisäresursseja kohtaan. Ensimmäinen työssäjaksamisen teema oli erityisopetus. Vastaajat kertoivat toimivan erityisopetuksen lisäävän heidän työssä jaksamistaan. Vastauksissa tuotiin esiin ammattitaitoisen erityisopetuksen tiimin tärkeys opettajan oman jaksamisen kannalta. Eräs vastaaja mainitsi erityisopetuksen kollegiaalisen verkostoitumisen tärkeyden. Toinen työssä jaksamisen kannalta tärkeä asia oli hyvä työyhteisö. Vastaajat kertoivat hyvän ja luotettavan työyhteisön tukevan heidän työssä jaksamistaan. Esimiehen ja kollegoiden tuki koettiin tärkeänä. Vastaajat mainitsivat myös toiveensa esimiehen fyysisestä läsnäolosta sekä suuremmasta yhteisopettajuuden määrästä.

”Ihanat kollegat ja yhteisön tuki sekä myötäeläminen. Se, että muutkin selvittävät puolestani, mihin voisin olla yhteydessä ja mistä saada lisää tukea.” (vastaaja 5)

Lisäresurssitoiveessa korostui toiveet resurssien lisäämisestä koulun henkilökunnan määrään, erityisesti ohjaajia toivottiin lisää. Toinen esiin noussut toive kohdistui

pienempiin opetusryhmiin sekä pienryhmiin. Vastaajat mainitsivat toivovansa eritoten lisäresurssia koulunkäynninohjaajiin, sillä tarve lisääikuisille kouluissa oli kova. Osa vastaajista kertoi toivovansa myös lisäresurssia opettajien koulutuksiin sekä tyky-toimintaan. Viisi vastaajaa oli maininneet ryhmäkokojen pienentämisen. He kannattivat pienempiä opetusryhmiä erityisesti alkuopetukseen.

”Riittävästi käsipareja luokassa tukemassa oppilaita.” (vastaaja 12)

5.2 Mikä moniammatillisessa yhteistyössä koettiin toimivaksi?

Kysymyksen ”Toimivatko tiedonsiirtoa koskevat käytänteet omassa työyksikössäsi?” vastausvaihtoehdot olivat kyllä, ei sekä en osaa sanoa. Vastaajista 36,7 % oli valinnut vastausvaihtoehdon kyllä. Vastanneista ”ei” oli vastannut 13,3 % ja puolet, eli 50 % vastanneista olivat valinneet vastausvaihtoehdon ”en osaa sanoa”. Ei-vastaukset käsitellään kappaleessa 5.3 Moniammatillisen yhteistyön haasteita ja mahdollisia ratkaisuja.

KUVIO 6. Tiedonsiirtoa koskevat käytänteet

Kysymyksen ”Toimivatko tiedonsiirtoa koskevat käytänteet omassa työyksikössäsi?” jatkokysymyksenä oli ”Jos vastasit kyllä, kuvaile miten”. Kyllä-vastauksia oli yhteensä 11 kappaletta. Ensimmäinen vastauksista löytynyt teema oli eri tahot ja niiden välillä tapahtuva tiedonsiirto. Tähän kategoriaan kuuluvan maininnan oli tehnyt viisi vastaajaa. Vastaajat toivat esille, miten eri tahoihin lukeutuvat ammattilaiset osaavat pyytää apua toisiltaan ja he tapaavat kasvokkain viikoittain, eli tiedonsiirtoa ei tehdä pelkästään sähköisesti. Eräs vastaajista toi esille, miten tiedonsiirto on luonnollista, mutta samalla kuitenkin korrektia.

”Eri tahot osaavat pyytää apua toisiltaan ja kutsua palaveriin mukaan tarpeen mukaan oikeita henkilöitä.” (vastaaja 5)

Toinen luotu kategoria oli tarpeellisen tiedon siirtyminen. Tämän maininnan oli tehnyt viisi vastaajaa. Nämä vastaajat kertoivat, miten he kokevat saavansa kaiken tarpeellisen tiedon moniammatillisessa yhteistyössä. Vastaajat toivat esille tiedon siirtymisen olevan jouhevaa, sekä heidän saavan kaiken sen tiedon, joka heille opettajina kuuluu.

”Saan oppilaan opetuksen kannalta välttämättömän, koulun tiedossa olevan tiedon käyttööni.” (vastaaja 30)

Kolmas löydetty teema oli tiedonsiirto lain vaatimissa määrin. Tähän teemaan kuuluvan maininnan olivat tehnyt kaksi vastaajaa. Tutkittavat toivat vastauksissaan ilmi saavansa tietoa jostakin oppilaasta sen verran kuin laki sanelee tiedonsiirtoa. Neljäs löydetty teema oli nivelvaihe ja siihen liittyvä tiedonsiirto. Tähän kuuluvia mainintoja olivat tehneet myös kaksi vastaajaa. Nivelvaiheen tiedonsiirron kerrottiin olevan erittäin hyvää sekä organisoitua. Oppilaanohjaaja ja erityisopettaja tapaavat alaluokkien luokanopettajia ennen oppilaiden siirtymistä yläkouluun. Erityisopettajan kerrottiin olevan mukana alakoulun erilaisissa palavereissa.

”Esimerkiksi nivelvaihetoiminta on erittäin hyvin organisoitu ja tieto kulkee hyvin. Oppilaanohjaaja ja erityisopettaja tapaavat alakoulujen luokanopettajat ja erityisopettajat keväällä ja erityisopettaja on usein mukana keväällä alakoulun puolella esimerkiksi HOJKS-palavereissa.” (vastaaja 21)

5.3 Moniammatillisen yhteistyön haasteita ja mahdollisia ratkaisuja

Kysymyksen ”Toimivatko tiedonsiirtoa koskevat käytänteet omassa työyksikössäsi?” toisena jatkokysymyksenä oli ”Jos vastasit ei, kuvaile miten?”. Ei-vastauksia oli yhteensä neljä kappaletta. Vastauksista muodostettiin kaksi teemaa, tiedonsiirron heikkous sekä yhteisten toimintamallien puute. Jokainen vastaaja oli maininnut tiedonsiirron heikkouden. Tutkittavat toivat ilmi, etteivät he ole tietoisia oppilaan koulutyöhön vaikuttavista sairauksista. Tarvittavaa tietoa ei siirry ja välillä salassa pidettävää tietoa leviää liiaksi. Eräs vastaajista mainitsi myös vaatimukset opettajan antamaa tietoa kohtaan, mutta kertoi samalla, ettei opettaja itse saa tietoa takaisin.

”Yleensä opettaja on se, jolta odotetaan tiedon antamista, mutta toisinpäin ei tahdo tietoa tulla.” (vastaaja 24)

Toinen vastauksissa ilmi tullut teema oli yhteisten toimintamallien puute. Vastaaja kertoi jokaisella toimijalla olevan omanlaiset käytänteet ja tämän seurauksena paljon oppilaan tietoa jää kertomatta, koska yhteistä toimintamallia ei ole.

”Näihin tarvittaisiin tarkempaa toimintamallia. Nyt tuntuu, että jokaisella toimijalla on omat käytänteet, joista muut eivät ole tietoisia ja siksi tiedonsiirto ei toimi tai toimii vain satunnaisesti.” (vastaaja 5)

Kysymyksen ”Millaista oppilaan tukea (esim. toiminta, välineet, yhteistyö) kaipaavat omaan yksikköösi?” vastauksista luotiin neljä teemaa. Ensimmäinen luotu teema oli yhteistyö. Tämän maininnan olivat tehneet viisi vastaajaa. Vastaajat kertoivat kaipaavansa lisää eri tahojen välistä yhteistyötä omaan yksikköönsä. Eräs vastaajista toivoi toimivia yhteistyömalleja sekä välineitä. Tutkittavat toivoivat myös enemmän yhteistyötä koulun ulkopuolisten toimijoiden kanssa, jotta koulu olisi kiinteämpi osa ympäröivää yhteisöä. Vastaajista kolme mainitsivat yhteisopettajuuden ja sen lisäämisen toiveikseen omassa yksikössään.

”Meillä on yhteistyötä seurakuntien, nuorisotalojen ja paikallisten yhdistysten ja yrittäjien kanssa, mutta tätä yhteistyötä voisi olla myös enemmän, jotta koulu olisi vielä tiiviimmin osa ympäröivää yhteisöä.” (vastaaja 7)

”Inklusioasenteen sisäistäminen syvällisemmin. Enemmän yhteisopettajuutta.”
(vastaaja 21)

Toinen vastauksista muodostettu teema oli opetusryhmät. Tähän teemaan kuuluivat kaikki sellaiset vastaukset, joissa mainittiin toiveina jotakin opetusryhmiin liittyvää. Vastauksissa korostuivat erityisesti ryhmäkokojen pienentäminen. Toinen usein esille tullut vastaus liittyi oppilaiden erilaisiin käytöshäiriöihin sekä sosiaalisen kanssakäymisen pulmiin. Vastaajat toivoivat tällaisille oppilaille omia pienryhmiä sekä kouluun sisällytettyä toimintaterapiaa. Kaksi vastaajista toi esille toiveensa joustavammista opetusryhmittelyistä.

”Käytösongelmaisten pienryhmää. Minulla on luokassa useampi, jotka eivät kykene työskentelemään isossa ryhmässä kuin harvoin.” (vastaaja 3)

”PIENEMPIÄ OPETUSRYHMIÄ!” (vastaaja 9)

Kolmas muodostettu teema oli ammattiauttajien antama apu. Tähän teemaan katsottiin kuuluvaksi kaikki ne maininnat, joissa mainittiin jokin koulun ulkopuolinen avunantaja. Vastaajat toivoivat erityisesti nopeampaa apua sitä tarvitseville lapsille sekä ammattiauttajien osallistuvan lapsen arkeen ja saapuvan paikalle luokkatilaan. Vastaaja toivoi myös terveydenhuollon ammattilaisten konsultoivan opettajaa. Vastaajista osa ilmaisi tyytymättömyytensä kuraattoripalveluita kohtaan ja toivoi niihin parannusta.

”Lapset, jotka eivät ole koulukuntoisia saisivat nopeammin apua. Voisiko apu tulla kouluun? Terveystenhuollon henkilöstö kouluun seuraamaan lasta ja konsultoimaan opettajaa.” (vastaaja 13)

Neljäs teema oli lisäresurssit sekä koulun sisäisten ammattilaisten tuki. Näissä vastauksissa korostui resurssien puute ja toive niiden lisäämiselle. Tutkittavat toivat esille erityisesti toiveen ohjaajaresurssin lisäämisestä. Eräs vastaaja kertoi toivovansa

ensimmäisen luokan jokaiselle oppitunnille avuksi ohjaajaa, joka osallistuisi myös iltapäiväkerhotoimintaan. Näin koulun ja kodin välinen yhteistyö olisi sujuvaa, koska päivittäin olisi aikuinen kertomassa päivän sujumisesta vanhemmille. Vastaajat toivat myös esille toiveen erityisopettajan lisäresurssista sekä riitojen selvittely -klinikkaa, jolloin opettajalla ei menisi niin paljon aikaa oppilaiden riitojen selvittelyyn.

”Ensimmäisellä luokalla tulisi ehdottomasti luokassa olla suurimman osan aikaa koulunkäynninohjaaja, joka työskentelee myös iltapäiväkerhossa. Tällöin tiedon kulku sujuu ongelmitta koulun ja vanhempien välillä. Lisäksi useampi aikuinen heti koulun alkuvaiheessa pystyy tukemaan lapsia koulutaipaleen varhaisvaiheessa.” (vastaaja 20)

Vastauksista luotiin muut-teema, johon luettiin sellaiset vastaukset, joille ei löytynyt omaa teemaa. Tässä kategoriassa tuotiin esille toiveet enemmästä ajasta sekä paremmista tiloista. Osa vastaajista oli vastannut kysymykseen ”en tiedä” tai vain viivalla. Nämä tyhjät vastaukset liitettiin tähän muut-teemaan.

6 POHDINTA

Tässä tutkimuksessa tutkittiin opettajien kokemuksia moniammatillisesta yhteistyöstä, mikä moniammatillisessa yhteistyössä on hyvää sekä mitä haasteita ja toiveita opettajille on koskien moniammatillista yhteistyötä. Tutkimus on tärkeä, sillä Perusopetuksen opetussuunnitelmassa mainitaan moniammatillinen yhteistyö moneen kertaan. Moniammatillinen yhteistyö siis liittyy opettajien työarkeen tiiviisti. Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteissa mainitaan moniammatillinen yhteistyö muun muassa pedagogisen selvityksen yhteydessä, palveluiden ja apuvälineiden tarvetta arvioitaessa sekä nivelvaiheissa (POPS 2014, 66, 74, 150).

Tutkimuksen mukaan enemmistö vastaajista, 93,4 % oli samaa tai jokseenkin samaa mieltä väittämän kanssa, tiedän miten toimia, jos herää huoli jostakin oman yksikön lapsesta. Vain pieni vähemmistö, 3,3 % ei tiennyt, miten toimia huolen herätessä. Ei samaa eikä eri mieltä oli 3,3 % vastaajista. Huolen herätessä opettajien tukena oli moniammatillinen tiimi, johon kuului koulussa työskenteleviä muita ammattilaisia, rehtori tai apulaisrehtori, erityisopettaja tai kuraattori. Vastaajat kertoivat moniammatilliseen tiimiin kuuluvan myös terveydenhuollon ammattilaisia kuten koulupsykologi, kouluterveydenhoitaja, psykiatrinen sairaanhoitaja tai koululääkäri. Riippuen huolen luonteesta, joissakin tapauksissa otettiin yhteyttä lastensuojeluun, poliisiin tai nuorisotyöntekijään. Koulun ja kodin välinen yhteistyö kuului myös osan vastaajien toimintamalleihin huolen herätessä. Huolen herätessä opettajat kertoivat konsultoivansa jotakin moniammatillisen työryhmän jäsentä, jonka jälkeen moniammatillinen ryhmä koottiin yhteen ja pidettiin huolipalaveri.

Isoherrasta (2004) mukailten moniammatillinen yhteistyö tuo mukanaan erilaisia tietoja ja näkökulmien osaamista. Vastaajat pitivät toimivan moniammatillisen yhteistyön osana avoimuutta ja toimivaa keskustelua. Vastaajat kertoivat sujuvan yhteistyön sisältävän keskusteluja muiden ammattilaisten kanssa, näille keskusteluille tulisi varata myös riittävästi resursseja. Keskusteluissa tulisi jakaa omaa osaamistaan, jolloin kaikkien käyttöön tulisi uutta tietoa. Isoherranen (2004) toteaaakin dialogin perimmäisen tarkoituksen olevan auttaa ihmisiä pääsemään konsensukseen. Sen päämääränä on pohtia erilaisia ilmiöitä

vierekkäin ja näin rakentaa yksilöllisestä tiedosta yhteisöllistä tietoa. Muita toimivan yhteistyön osia mainittiin olevan kasvokkain kohtaaminen, jottei kaikki kontakti ole vain puhelimen tai tietokoneen välityksellä. Myös yhteistyön säännöllisyys oli eräs tärkeäksi yhteistyön osaksi koettu asia. Samanlaisen tuloksen saivat myös Vainikainen ym. tutkiessaan rehtorien näkemyksiä moniammatillisesta yhteistyöstä. Vastaajat olivat sitä tyytyväisempiä moniammatilliseen yhteistyöhön mitä säännöllisempää se oli. (Vainikainen ym. 2015, 137–140, 145–146.) Vastaajat toivat esille myös eri ammattilaisten tuoman lisätiedon yhteistyön osana sekä jokaisen ryhmän jäsenen selvät tehtäväkuvat, jotta jokaisen oma tehtävä pysyy selkeänä. Eri ammattilaisten tuoma lisätieto tuo mukanaan erilaisia ratkaisuja lapsen tilanteeseen.

Vastaajat kertoivat moniammatillisen yhteistyön koostuvan keskusteluista ja palavereista. Nämä keskustelut olivat sekä moniammatillisessa ryhmässä että itse oppilaan kanssa, josta huoli oli herännyt. Vastaajat kertoivat myös konsultoivansa kollegoitaan tai muita koulussa työskenteleviä ammattilaisia. Yhteistyöhön sisältyi myös erilaista testien teettämistä oppilaille ja näiden ohjaamista erilaisiin tutkimuksiin. Moniammatillinen yhteistyö pyrki etsimään toimivia ratkaisuja oppilaan tilanteeseen, sopimaan toimintatavoista tai etsimään ratkaisuja työrauhaongelmiin. Yksikön ulkopuolisista toimijoista eniten mainintoja sai psykiatrinen sairaanhoitaja, joka sai maininnoista 43,6 %. Muita yksikön ulkopuolisia toimijoita olivat muun muassa koulupsykologi, kuraattori, puheterapeutti, toimintaterapeutti, perhetyöntekijä, koululääkäri sekä sosiaalityöntekijä.

6.1 Mikä moniammatillisessa yhteistyössä koettiin toimivaksi?

Toimivaksi osaksi tiedonsiirtoa koettiin eri tahojen välinen yhteistyö ja keskustelut heidän välillään. Eri tahoihin koettiin saavan helposti yhteys ja tiedonsiirto toimi kasvotusten. Vastaajat toivat ilmi avoimen keskusteluyhteyden ja kokemuksen siitä, että kaikesta voidaan keskustella. Opettajat kokivat kaiken tarpeellisen tiedon siirtyvän ammattilaisten välillä. Osa toi vielä esille, kuinka tiedonsiirto oli jouhevaa. Tiedon siirtymisessä kuitenkin huomioitiin laki ja kaikki tapahtui lain määräämissä rajoissa. Vastaajat kertoivat nivelvaiheen tiedonsiirron olevan hyvää ja toimivaa. Myös

Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteissa mainitaan nivelvaiheissa moniammatillisen yhteistyön tärkeys (POPS 2014, 150).

Saaranen ym. (2014) kirjoittivat toimivan moniammatillisen yhteistyön olevan hyvän työyhteisön lisäksi voimavaratekijänä, joka on yhteydessä työssäjaksamiseen (Saaranen ym. 2014, 8). Opettajat kokivat hyvän ja toimivan erityisopettajasuhteen parantavan omaa työssäjaksamistaan. Tämän lisäksi työssäjaksamista tukivat hyvä ja luotettava työyhteisö, jossa sai apua tarvittaessa. Hyvään työyhteisöön kuului oleellisesti esimiehen tuki ja läsnäolo sekä kollegoiden antama tuki. Yhteissuunnittelu työkavereiden kanssa auttoi jakamaan vastuuta ja tukemaan työssä jaksamista. Opettajat siis kokivat moniammatillisessa yhteistyössä toimivaa olevan kommunikaation kollegoiden ja muiden ammattilaisten kanssa. Vaikeissa tilanteissa vastuun jakaminen ja avun saaminen vähentävät omaa kuormitusta ja tukevat jaksamista.

6.2 Moniammatillisen yhteistyön haasteita ja mahdollisia ratkaisuja

Tiedonsiirron toimivuutta koskevaan kysymykseen oli olemassa myös vaihtoehto, ettei tiedonsiirtoa koettu toimivaksi. Tätä vastaajat perustelivat sillä, ettei tietoa siirtynyt heille tarpeeksi. Vastaajat eivät olleet tietoisia oppilaiden koulunkäyntiin vaikuttavista sairauksista, tai oppilasta koskeva tieto siirtyi koulusta muille tahoille, mutta ei muilta tahoilta kouluun. Esille tuli myös, miten yhteisiä käytänteitä tiedonsiirtoon ja sen käsittelyyn ei ollut ja tämä aiheutti epäselvyyksiä. Puolet tiedonsiirtoa koskevaan kysymykseen vastanneista oli vastannut ”en osaa sanoa”. Kyselylomakkeessa ei valitettavasti ollut kohtaa, jossa en osaa sanoa -vastausta olisi voinut avata enemmän. Osa vastaajista kertoi yhteisten toimintamallien puuttuvan työyksiköstään. Tämä voi selittää myös sen, miksi tiedonsiirron toimivuutta ei osattu arvioida. Jos yksikössä ei ole yhteisiä toimintamalleja on opettajien hankala arvioida, siirtyykö tietoa oppilaasta tarpeeksi kouluun ja koulusta pois. Tiedonsiirron heikkouden toivat ilmi myös Rantala ja Uotinen (2017) tutkimuksessaan, jossa opinnonohjaajat ovat kokeneet tiedonsiirron olevan osittain toimimatonta. Kouluun ei siirtynyt kaikkea tarpeellista tietoa oppilaan heille

tullessa, eikä heiltä kaikkea tarvittavaa tietoa, kun oppilas lähti jatko-opintoihin. (Rantala ym. 2017, 234–235.)

Omaan yksikköön toivottiin oppilaan tueksi lisää yhteistyötä, koulun ulkopuolisten tahojen kanssa sekä enemmän aikaa ja tukea yhteisopettajuudelle. Monien vastauksissa esiintyi toive pienemmistä opetusryhmistä ja tämän lisäksi pienryhmistä sekä käytösongelmaisten omasta pienryhmästä. Oppilaiden avuksi haluttiin toimivampaa kuraattorisuhdetta ja nopeampaa apua. Vastaajat esittivät toiveen ammattiauttajien saapumisesta kouluun oppilaan avuksi. Koulussa olisi täten mahdollista havainnoida oppilasta kouluympäristössään. Lisäresurssitoiveessa korostui erityisesti toive lisääikuisista kouluun. Vastaajat kokivat koulunkäynninohjaajien määrän olevan liian pieni ja tätä määrää kasvattamalla oppilaiden saama tuki lisääntyisi. Ohjaajaresurssin kasvattamisessa koettiin olevan positiivisia vaikutuksia kodin ja koulun yhteistyöhön, koska koulunkäynninohjaajat voivat iltapäiväkerhon päätteeksi viedä tietoa koulupäivän sujumisesta vanhemmille. Lisäresursseja toivottiin myös erityisopetuksen tunteihin ja tiiviimpään yhteistyöhön erityisopettajan kanssa. Opettajat toivoivat pääsevänsä koulutuksiin, jotka tukisivat ammattitaidon kehitystä. Moniammatillisen yhteistyön haasteiksi koettiin resurssipula ja aikuisten vähyys koulussa. Tämä herättää kysymyksen, olisiko yhteistyö sujuvampaa ja opettajien jaksaminen parempaa, jos koululla olisi käytössään enemmän resursseja lisähenkilöstön palkkaamiseen sekä muiden ammattilaisten saavutettavuus parempaa.

6.3 Tutkimuksen luotettavuus

Tämä tutkimus toteutettiin hyvää tieteellistä käytäntöä noudattaen. Tutkimusta tulee tarkastella kriittisesti tutkimuksen luotettavuuden kannalta. Tässä tutkimuksessa käytettiin vain yhtä menetelmää, monimenetelmällisyys olisi parantanut tutkimuksen luotettavuutta. Tutkimuksen aineisto kerättiin webropol-verkkokyselyllä. Verkkokyselyllä on helppo tavoittaa monia ihmisiä, jolloin tutkittavien vastaajien joukko voi olla homogeenisempi kuin pienempi vastaajajoukko. Vastaajat ovat saaneet itse päättää heille sopivan ajan kyselyn täyttämiseen. Verkkokyselyä täyttäessä tutkija ei kuitenkaan näe tutkittavan ilmeitä tai kuule tutkittavan eri äänenpainoja, joka voi vääristää aineiston tulkintaa. Tutkija voi ymmärtää jonkin vastauksen eri tavoin kuin tutkittava on sen tarkoittanut. Tutkittaviksi on kuitenkin voinut valikoitua joukko, joka

on kokenut aiheen olevan tärkeä. Tutkimusta vähemmän tärkeänä pitänyt ei välttämättä ole täyttänyt kyselylomaketta. Tämä saattaa antaa yksipuolisia tuloksia.

Tutkimuksen aineisto oli osa #paraskoulu-hankkeen tutkimusaineistoa. Tämän tutkimuksen aineistona käytettiin hankkeen tutkimusaineistosta niitä kysymyksiä, jotka käsittelivät moniammatillista yhteistyötä. Kysymykset käsittelivät monipuolisesti tutkittavaa aihetta, mutta tässä tutkimuksessa käytetyt kysymykset on irrotettu suuremmasta kokonaisuudesta. Se voi vaikuttaa vastausten tulkintaan. Kyselylomake sisälsi sekä monivalintakysymyksiä että avoimia kysymyksiä. Osa vastaajista oli vastannut hyvin laajasti avoimiin kysymyksiin, mutta osa vastaajista oli vastannut vain muutamalla sanalla, ilman kokonaisiä virkkeitä. Muutaman sanan vastauksissa on riski vastauksen vääränlaiseen tulkintaan.

Tämän tutkimuksen analyysi tehtiin käyttäen aineistolähtöistä sisällönanalyysia. Vastaajien vastaukset pilkottiin osiin ja niistä etsittiin usein esiintyviä aiheita, joista luotiin teemoja. Verkkokyselynä toteutettu aineistonkeruu jätti aineiston paikoitellen tyngäksi. Verkkokyselyn lisäksi toteutettu teemahaastattelu olisi mahdollisesti auttanut tutkijaa pääsemään syvemmälle aineistoon ja löytämään sieltä monipuolisempia teemoja. Eskola ym. (1998) tuovat kirjassaan esille, miten laadullista ja määrällistä tutkimusta vertailevissa keskusteluissa on kritisoitu laadullisia tapoja käyttäviä tutkijoita sekä itse laadullisia tutkimustapoja luotettavuuden mittaamisen hämäryydestä. Kvalitatiivista tutkimusta tehdessä ei luotettavuutta ja aineiston käsittelyä pysty erottamaan toisistaan yhtä selkeästi kuin kvantitatiivista tutkimusta tehdessä. Kvantitatiivisen tutkimuksen tekemisen säännöt myös ovat hieman erilaiset kuin kvalitatiivisen tutkimuksen. Kvalitatiivisessa tutkimuksessa voi tutkimuksen aikana ikään kuin kulkea lomittain analyysin ja tulosten välillä, kvantitatiivisessa tutkimuksessa rakenne on paljon selkeämpi ja suoraviivaisempi. (Eskola ym. 1998.)

Kysymykseen ”Toimivatko tiedonsiirtoa koskevat käytänteet omassa työyksikössäsi?” vastanneista 50 % valitsi vastausvaihtoehdon ”en osaa sanoa”. Kysymyslomakkeessa ei kuitenkaan ollut sellaista kohtaa, johon vastaaja olisi voinut kertoa, miksi hän ei osaa sanoa oman työyksikkönsä tiedonsiirtokäytänteistä. Se olisi merkittävä tieto, miksi puolet vastanneista ei osaa sanoa oman työyksikön käytänteistä.

Tämä tutkimus tehtiin hyvää tutkimusetiikkaa noudattaen. Kaikki vastauslomakkeet hävitettiin asianmukaisesti tutkimuksen päätyttyä. Tutkimukseen vastaaminen oli täysin vapaaehtoista, sitä ei kontrolloitu mitenkään. Vastaaminen oli myös täysin anonyymia, eikä vastaajia pysty yhdistämään tutkimuslomakkeen perusteella esimerkiksi vastauskuntaan tai -kouluun. Jokaista vastaajaa on informoitu kyselylomakkeen tutkimuskäytöstä. Tässä tutkimuksessa on käytetty vain #paraskoulu-hankkeen moniammatillista yhteistyötä koskevia kysymyksiä. Hankkeen kyselylomakkeen muita kysymyskategorioita ei hyödynnetty tässä tutkimuksessa mitenkään.

6.4 Jatkotutkimusideoita

Tämä tutkimus antoi arvokasta tietoa moniammatillisen yhteistyön sujuvuudesta opettajien näkökulmasta. Aiemmin moniammatillista yhteistyötä on tutkittu vain lastensuojelullisesta lähtökohdasta sekä rehtorien näkemyksiä yhteistyön sujuvuudesta. Opettajat ovat vahvasti läsnä oppilaan arjessa, joten opettajilla on myös valtavasti tietoa oppilaan kouluarjen sujumisesta. Toimimaton moniammatillinen yhteistyö voi heikentää oppilaan mahdollisuuksia saada juuri hänelle parhaiten toimivaa tukea. Tutkimuksessa on myös viitteitä siitä, miten toimiva moniammatillinen yhteistyö paransi opettajien työssäjaksamista. Tämän tutkimuksen tulosten mukaan opettajat ovat pääsääntöisesti tyytyväisiä moniammatilliseen yhteistyöhön, mutta resurssien puute näkyy koulunkäynninohjaajien vähydessä sekä kiireenä, jolloin aikuisella ei ole tarpeeksi aikaa apua tarvitsevalle lapselle. Lisäksi tämän tutkimuksen tutkittavat olivat luokanopettajia, aineenopettajia sekä erityisopettajia. Jatkotutkimuksen kannalta mielenkiintoista olisi selvittää, miten luokanopettajien, aineenopettajien ja erityisopettajien kokemukset moniammatillisesta yhteistyöstä eroavat.

Pitkittäistutkimuksella olisi mahdollista selvittää opettajien mielipiteitä moniammatillisen yhteistyön sujuvuudesta pidemmällä aikavälillä. Pitkittäistutkimuksen mielekkyyttä lisäisi, jos siinä voisi kontrolloida esimerkiksi ohjaajaresurssia tai erityisopettajan tunteja tietyin väliajoin ja tutkia niiden yhteyttä yhteistyön tyytyväisyystasoon ja sen muuttumiseen.

Mahdollisessa jatkotutkimuksessa mukana tulisi olla enemmän vastaajia sekä käyttää monimenetelmällisyyttä. Tutkimuksessa käytettävät sekä kvantitatiiviset että kvalitatiiviset tutkimusmenetelmät nostavat tutkimuksen luotettavuutta. Kvantitatiivisten tutkimusmenetelmien käyttö voi antaa tutkijoille mahdollisesti tilastollisesti merkittäviä tuloksia. Määrällisiä menetelmiä käyttäen on mahdollista selvittää asioiden riippuvuussuhteita, toisin kuin laadullisia menetelmiä käyttämällä.

LÄHTEET

Ankkuri. 2019. Edistämään nuorten hyvinvointia, ennalta estämään rikoksia, moniammatillisesti. Viitattu 26.1.2021

<https://ankkuritoiminta.fi/etusivu>

Bates, S.M., Mellin, E., Paluta, L.M., Anderson-Butcher, D., Vogler M. & Sterling, K. 2019. Examining the Influence of Interprofessional Team Collaboration on Student-Level Outcomes through School Community Partnership. *National Association of Social Workers*, 41(2), 111–120.

Björn, P., Savolainen, H. & Jahnukainen, M. 2017. Oppimisen ja koulunkäynnin tuki – erityisopetusta, ohjausta ja suunnitelmallista yhteistyötä. Teoksessa S. Puukari, K. Lappalainen & M. Kuorelahti. *Ohjaus ja erityisopetus oppijoiden tukena*. PS-kustannus. Juva: Bookwell Oy. 47–63.

Bronstein, L.R. 2003. A model for Interdisciplinary Collaboration. *Social work (New York)*, Vol.48 (3), 297–306.

Eskelä-Haapanen, S. 2012. *Kohdennettu tuki perusopetuksen alkuluokilla*. Tampereen yliopistopaino Oy. Tampere: Juvenes Print.

Eskola, J. & Suoranta, J. 1998. *Johdatus laadulliseen tutkimukseen*. Tampere: Vastapaino

Hirsjärvi, S., Remes, P. & Sajavaara, P. 2009. *Tutki ja kirjoita*. Hämeenlinna: Kirjayhtymä Oy

Isoherranen, K. 2004. *Moniammatillinen yhteistyö*. 1.–2. painos. Porvoo: WSOY.

Kekoni, T., Mönkkönen, K., Hujala, A., Laulainen, S. & Hirvonen, J. 2019. Moniammatillisuus käsitteinä ja käytänteinä. Teoksessa K. Mönkkönen, T. Kekoni & A. Pehkonen. *Moniammatillinen yhteistyö. Vaikuttava vuorovaikutus sosiaali- ja terveystalalla*. Tallinna: Gaudeamus. 15–46.

Koskela, T. 2017. Opiskeluhoito osana kouluyhteisön toimintakulttuuria. Teoksessa S. Puukari, K. Lappalainen & M. Kuorelahti. Ohjaus ja erityisopetus oppijoiden tukena. PS-kustannus. Juva: Bookwell Oy. 279–294.

Mu, K., & Brasic Royeen, C. 2004. Interprofessional vs. interdisciplinary services in school-based occupational therapy practice. *Occupational Therapy International*, 11, 244–247.

Nevanen, S., Juvonen, A., & Ruismäki, H. 2012. Art education as multiprofessional collaboration. *International Journal of Education & the Arts*, 13(1).

Opetushallitus. 2021. Tasa-arvoisen peruskoulun tulevaisuus. Viitattu 6.1. 2021
<https://www.oph.fi/fi/tasa-arvoisen-peruskoulun-tulevaisuus>

#paraskoulu-hanke Varsinais-Suomi. 2019. Viitattu 6.1.2021
<https://sites.google.com/edu.raisio.fi/paraskouluv-s/etusivu>

Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet 2014. Opetushallitus. Viitattu 29.1.2021
https://www.oph.fi/sites/default/files/documents/perusopetuksen_opetussuunnitelman_perusteet_2014.pdf

Pesäpuu ry. 2016. Koulun ja lastensuojelun yhteistyö. Sijoitettu lapsi koulussa. Viitattu 1.10.2019. <https://pesapuu.fi/toiminta/koulun-ja-lastensuojelun-yhteistyö/sisukas/>

Pulkinen, J., Jahnukainen, M.T. & Pirttimaa, R. 2015. Oppimisen ja koulunkäynnin tuen järjestelyt koulussa – rehtorien arviot tukijärjestelyjen toimivuudesta. *Oppimisen ja oppimisvaikeuksien erityislehti*. 25(3), 52–63.

Pärnä, K. 2012. Kehittävä moniammatillinen yhteistyö prosessina. *Lapsiperheiden varhain tukemisen mahdollisuudet*. Turun yliopisto. Finland: Uniprint Oy Turku

Rantala, A. & Uotinen, S. 2017. Oppilaan ohjaus yhteistyössä perheen kanssa yläkoulussa. Teoksessa S. Puukari, K. Lappalainen & M. Kuorelahti. Ohjaus ja erityisopetus oppijoiden tukena. PS-kustannus. Juva: Bookwell Oy. 225–241.

Saaranen, T., Pertel, T., Streimann, K., Laine, S. & Tossavainen, K. 2014. Koulun henkilöstön työhyvinvointi. Kokemuksia ja tutkimustuloksia toimintatutkimushankkeesta Suomessa ja Virossa 2009–2014. Publications of the University of Eastern Finland Reports and Studies in Health Sciences Number 14. Kuopio: Grano.

Savolainen, O., Sormunen, M., Bykachev, K., Karppi, J., Kumpulainen, K. & Turunen, H. 2020. Finnish professionals' views of the current mental health services and multiprofessional collaboration in children's mental health promotion. *International journal of mental health*. 1–23.

Socca – pääkaupunkiseudun sosiaalialan osaamiskeskus. 2013. Koulu ja lastensuojelu, Kallio. Viitattu 1.10.2019 http://www.socca.fi/kehittaminen/lastensuojelu/kehra/koulu_ja_lastensuojelu_kallio

Tuomi, J. & Sarajärvi, A. 2013. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Vantaa: Hansaprint Oy

Vainikainen, M-P., Thuneberg, H., Greiff, S. & Hautamäki, J. 2015. Multiprofessional collaboration in Finnish schools. *International Journal of Educational Research*, 72, 137–148.

Minkälaista on mielestäsi toimiva moniammatillinen yhteistyö?

	avoimuus, keskustelu	kasvokka in kohtaami nen	säännöllisyy s ja saavutettavu us	erilainen osaaminen, tehtävänkuvat , yhteistyö	muut
vastaa ja 1	avoimet ja keskustelevat välit				
vastaa ja 2		edes joskus läsnä samassa talossa			
vastaa ja 3	keskustelevaa, omaa osaamista jakavaa		säännöllistä, ratkaisukesk eistä		
vastaa ja 4	riittävästi aikaa ja resursseja keskustelulle			selvät tehtävänkuvat , helpottaa jatkotoimenpi teitä ja kontakteja	
vastaa ja 5		kasvokka in tapaamin en edes kerran viikossa	helppo lähestyä	tasainen työnjako	
vastaa ja 6			helppo saada koolle	toimiva yhteistyö	
vastaa ja 7	tietoa annetaan puolin ja toisin			jokaisen osaamista arvostetaan	
vastaa ja 8	avointa				
vastaa ja 9				monta näkökulmaa, eri ratkaisuja lapsen tilanteeseen, toimiva yhteistyö	
vastaa ja 10			saavutettava a		

vastaa ja 11				yhteistyö, kuka hoitaa mitäkin	kodin ja koulun yhteistyö
vastaa ja 12	voidaan puhua luotettavasti kaikista lapsen asioista			jokainen hoitaa oman osansa	
vastaa ja 13			vaivaton yhteydenpito	jokainen hoitaa oman osansa	
vastaa ja 14	keskusteleva yhteistyö			yhteistyö eri ammattiryhmien välillä	
vastaa ja 15				huolen herätessä saa apua ryhmän jäseniltä	
vastaa ja 16				yhdessä mietityt ratkaisukeinot	kuulluksi tuleminen
vastaa ja 17	läsnä olevaa				
vastaa ja 18			säännöllinen tapaaminen pienellä kynnyksellä	kuka hoitaa mitäkin, selkeä työnjako	
vastaa ja 19	avoimuus, oppilaan asiat rehellisesti esille				käytännön ratkaisut
vastaa ja 20					ei hössötystä, asiat asioina
vastaa ja 21			seuranta	selkeä työnjako	
vastaa ja 22			säännöllinen tapaaminen, saavutettava		
vastaa ja 23			saavutettava, helppo ottaa yhteyttä	selkeä työnjako	
vastaa ja 24			sille on aikaa	opettajakin tulee kuulluksi	oikea tuki

vastaa ja 25	tieto kulkee molempiin suuntiin		helppo saada koolle	jokaisella oma vastuualue	
vastaa ja 26	oppilaan parhaaksi toimiminen ilman tiedon pimittämistä				
vastaa ja 27	molemminpuolista ja avointa				
vastaa ja 28				roolit ja vastuut selkeät	
vastaa ja 29	kaikkia osapuolia kuunnellaan		asiat etenevät nopeasti		
vastaa ja 30		toimijat voivat tavata ja kohdata kasvotusten			